

B. Härd, A. Wijkman,
A. Ternelöv, L. Daléus

TILL LÅNS
LT förlag 1991

Miljöråd till oss alla

”Miljön är inte det stora problemet som måste lösas. Problemet är vi själva, våra attityder och vår syn på världen. Bara genom att ändra oss själva kan vi ändra världen!”

Med ovanstående citat av den chilenske ekonomen Manfred Max-Neef, slutar skriften *Till låns*, sammanställd av Anders Wijkman, generalsekreterare i Naturskyddsförbundet, Arne Jernelöv, professor vid Institutet för vatten och luftforskning, Berit Härd och Lennart Daléus i sekretariatet Miljö och utveckling 92, som arbetar med folkrörelsernas förberedelser inför FNs miljökonferens 1992.

Boken går igenom bakgrunden till dagens miljödebatt, om hur samför allt de rika i-ländernas livsstil går ut över miljön, men också om problemen kring fattigdom, folkökning och miljökris.

Två av de röda trådarna i boken är just i-ländernas miljöskuld till länderna i syd och att förändringen av livsstilen i de rika länderna måste till för att åstadkomma förbättringar för miljön.

Man pekar t ex på BNP som ett trubbigt mått för levnadsstandard och välfärd. Mättet gör ingen skillnad på olika typer av kapital. Om vi skövlat en skog eller fiskat ut ett hav och tjänat pengar på det, som sedan investerats i byggnader, vägar m m, räknas det som positivt i balansen. Men om naturkapitalet hela tiden decimeras blir vi ju i själva verket fattigare.

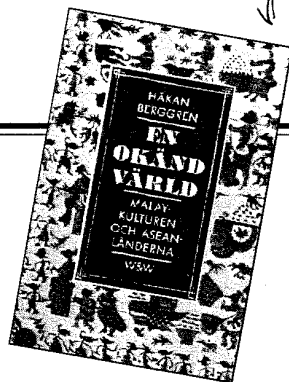
Att många verksamheter i i-länderna inte bär sina egna miljökostnader är ett annat exempel på resursslöseri och miljöförstöring. Boken anger det absurda handels-

utbytet som ett exempel. Mjölken som producerats på Jylland lastas på långtradare som går hela vägen till Italien, lastas av i en yoghurtfabrik och lastas åter på en ny långtradare som färdig yoghurt och fraktas tillbaka till Jylland för att konsumeras där. Denna typ av handelsutbyte skulle rimligtvis inte förekomma om transportererna fick bära sina fulla miljökostnader, menar författarna.

I boken finns konkreta förslag på vad vi kan göra för att få en bättre miljö. Allt från att inrätta en global miljöfond för miljövänlig teknik i u-länderna, att låta varje verksamhet bära sina egna miljökostnader (dvs ju miljövänligare, ju dyrare), att producenten av en produkt ansvarar också för avfallet från densamma, m fl intressanta exempel.

I boken finns en studiehandledning för dem som vill ordna studiecirklar kring materialet och det är det vält.

Lena Tranberg

Håkan Berggren

EN OKÄND VÄRLD
- Malaykulturen och
ASEANländerna

Wahlström & Widstrand
1990

Dynamisk kultur

Det expansiva Fjärnan Östern berör i växande utsträckning även oss i Sverige. Allt fler affärsmän engagerar sig och turistströmmen ökar. På svenska saknas emellertid fortfarande en kvalificerad allmän orientering om samhällena i området. Läget är så-

dant, att till och med de eländigaste produkter finner läsare (t ex "Thailand - ett land i förvandling" anmäld i Sida-Rapport 7/88). Och "Asiatiskt Maktspel", av f d professor i statskunskap, högerledaren och ambassadören i Indien och Japan, Gunnar Heckscher, som utkom i reviderad upplaga 1986, tillhör fortfarande det bästa man kan få tag i. Likt en bildad och insiktsfull men pensionerad och lite omständig högre kolonialtjänsteman berättade han elegant men långdraget om hur de gamla kulturerna och sedvänjorna, som är rotade i den förgångna socio-ekonomi, alltjämt spelar stor roll. Det kunde vara nyttigt läsning för dagens affärslejon, för vilka Asien tycks ha fötts med senare års exportsatsningar.

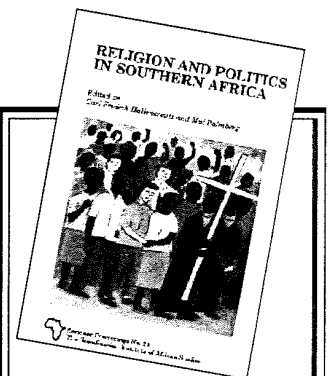
När historikern och diplomaten Håkan Berggrens bok om malaykulturen i Sydostasien är som bäst minner den om föregångarens. Berggren fokuserar Singapore, Brunei, Indonesien, Malaysia, Filippinerna och Thailand samt samarbetsorganisationen ASEAN. Ansatsen och ambitionerna är betydande. Utformningen är attraktiv, korrekturfelen inte alltför irriterande och fastän stilen är pratig är språket lättläst. Mot bakgrund av det usla informationsläget är det kanske inte helt förvånande att Ingvar Oja här förleden skrev en berömdande anmälan i DN (12 januari).

Men som insiktsfull allmänorientering om de sydostasiatiska samhällena räcker ändå inte Berggrens bok. Författaren avstår nämligen från att presentera olika perspektiv bland forskare och sakkunniga på en rad centrala företeelser i Sydostasien. Istället förfäktar han så kallade områdestudier och vill bibringa oss ett slags kulturkompetens genom att synnerligen enkelspårigt driva en tes om malaykulturens oerhörda betydelse för dagens samhällsutveckling. Uppgifterna tycks mig ofta ha valts och tolkats enbart för att stödja denna teori - som dessutom sällan eller aldrig utsätts för kritisk prövning. Till exempel förklaras statskapitalismen i området nästan enbart i kulturella termer, och vi får veta väldigt lite om hur politiker och militärer skaffat sig betydande ekonomisk makt. Vidare utelämnas de flesta tecken på folkligt motstånd och rörelser som främjar demokratiska samhällsförändringar. Människorna i området är nämligen av tradition underdåniga. Att tryck- och yttrandefrihet är långt ifrån något självklart i området beror också på kulturen, och "vi bör nog fundera över... och kanske

också respektera att det kan ta lite tid för forna kolonialländer att uppleva hela lyskraften av det västerländska ljuset" (s. 352). (Efter som Berggren med rätta förespråkar ett långt historiskt perspektiv, kunde han ju åtminstone kostat på sig att nämna, att det för inte så länge sedan främst var de nu över spelade radikala nationaliströrelserna i området som i konflikt med europeiska kolonialherrar introducerade vissa friheter.)

Därmed inte sagt att studier av kulturen är oviktiga. Och handelns historiska betydelse i området förklarar förvisso mycket av malaykulturens ställning. Men till och med de viktiga agrarbaserade kulturerna glöms bort. Historiskt sett tycks de mig vara minst lika viktiga. Och även dagens problem på landsbygden - där trots allt en majoritet av befolkningen i Sydostasien fortfarande lever - lämnas därhän. Dessutom lyser nutida inhemska kulturytringar bland författare, filmare och andra med sin frånvaro.

Olle Törnquist
docent i statskunskap

RELIGION AND POLITICS
IN SOUTHERN AFRICA
Nordiska Afrikainstitutet
1991

Kyrkans roll i Sydafrika

Detta är en viktig bok som utgör en sammanfattning av en konferens i Uppsala över samma tema i juni 1989, organiserad